

Många skäl för frivillighet

Det finns inte så många enkla svar och trestegs-lösningar. Men det finns kunskap att lära utav, en riktning att sikta emot och det finns val att göra om vilken typ av kyrka vill vara.

En kyrka som präglas av mångas delaktighet och engagemang är en kyrka som har framtiden för sig. Det finns många skäl att vi inom Svenska kyrkan, på alla nivåer rustar för att ta tillvara det engagemang som finns hos församlingens medlemmar. Här vill jag teckna några perspektiv som jag tror är viktiga för Svenska kyrkan att reflektera över

Det finns inte så många enkla svar och trestegs-lösningar. Men det finns kunskap att lära utav, en riktning att sikta emot och det finns val att göra om vilken typ av kyrka vill vara.

EN UPPMÄRKSAMMAD SEKTOR

Vi ser just nu att hela den ideella sektorn får allt mer uppmärksamhet i det offentliga samtalet. Under en vecka i mars publicerade regeringen flera pressmeddelanden som tydligt berör den sektor som Svenska kyrkan är en del ut av. Nyheterna handlade om att på olika sätt stärka den ideella sektorns roll i samhället. Att förtydliga roller och skapa förutsättningar för

” Om vi nyfiket öppnar än fler dörrar, rustar oss för det nya engagemanget och modigt prioriterar det mångfacetterade engagemanget och delaktigheten så blir vi en kyrka buren av sina medlemmar.

människor att hitta ett meningsfullt engagemang. Socialminister Göran Högglund beskriver läget: - Från att under decennier ha kämpat för att bli synliga så har den ideella sektorn [...] nått den punkt där staten uttrycker hur viktig den är, anser han.

Det är inte bara regeringen som uppmärksammar sektorn. Det gäller också utbildningssektorn. Uppsala universitet inbjöd till en konferens under rubriken Valfärdens utmaningar - Kyrka, frivillighet

och stat i samverkan, i månadsskiftet mars-april. Vidare disputerade Johan von Essen Om det Ideella arbetes betydelse – en studie i människors livsåskådningar.

DET NYA ENGAGEMANGET

Det är tydligt att frågan om delaktighet och engagemang i Svenska kyrkan växer och berör. Vår kyrka har en lång och bred tradition av att ha ideella medarbetare men samhällsförändringar har skett och behovet av att

kunna möta kyrkans ideella medarbetare på ett nytt sätt har ökat. Det finns behov i våra församlingar att både uppmuntra och synliggöra goda och viktiga tjänare men samtidigt också öppna oss och lära oss om det nya engagemanget.

” Vill vi bli en kyrka präglad av medlemmarnas engagemang blir frågan om att hantera det nya engagemanget viktig.

Det nya engagemanget ser annorlunda ut än tidigare. Vi vet att mer än 50 % av den vuxna svenska befolkningen satsar 14 timmar i månaden i ett frivilligt uppdrag. Den mest aktiva medborgargruppen i 2005 års befolkningsstudie¹ är heltidsarbetande, sammanboende och i åldern 35 – 44 år. De bor i eget hus och detta gäller såväl kvinnor som män. Vi vet också att man inte är lika trogen sin ”organisation” som tidigare. Människor söker hellre tidsbegränsade konkreta uppdrag än att gå med i föreningens styrelse.

Detta innebär att vi måste bli bättre på att formulera uppdrag och uppgifter som är tydliga och avgränsade. Den som får frågan måste veta vad den har att ta ställning till. En allmänt hållen beskrivning vänder sig till alla och ingen, medan en mer precis beskrivning vänder sig till den som verkligen vill engagera sig för det beskrivna.

1 Finns att ladda ner: <http://ideellforum.se/default.asp?menuItem=31&subMenuItem=558>

Vidare vet vi om det nya engagemanget att uppdragets karaktär är viktigare än organisationen det utförs i. Men undersökningarna visar också att över tid så blir också sammanhanget och organisationen allt viktigare. Det som börjar i ett intresse för ett precist uppdrag, fördjupas med tiden och inte sällan känner man en samhörighet och hemmakänsla som man gärna är kvar i.

Forskningen och undersökningar säger oss alltså att människor vill vara delaktiga, vara engagerade. Det nya engagemanget ser lite annorlunda ut men det finns ett stort och viktigt engagemang att ta till vara. Vill vi bli en kyrka präglad av medlemmarnas engagemang blir frågan om att hantera det nya engagemanget viktig. En spetskompetens för framtidens kyrka är förmågan att fånga upp engagemang och öppna dörrar till delaktighet. Hur gör vi det enkelt för den som vill?

KÄNSLA AV SAMMANHANG

Regeringen har just föreslagit att Volontärbyrå² i Stockholm får ekonomiskt stöd för att utveckla sin verksamhet så att den blir landsomfattande. Volontärbyrå är en internetbaserad matchningsfunktion som har funnits i fem år och förmedlar kontakt mellan de som vill engagera sig och frivilligorganisationerna. Ur folkhälsominister Maria Larssons

” Det gör att engagera sig för någon annan är ett autentiskt uttryck av mig själv. Detta uttryck måste överskrida mig själv och koppla till någon annan.

perspektiv är det framförallt två skäl till detta bidrag. Dels handlar det om demokrati, människor får genom folkrörelser och ideella sektorn möjlighet att utöva demokratiska

rättigheter, men hon lyfter också väldigt tydligt fram folkhälsoperspektivet. Människor mår bra av att engagera sig och vara delaktiga - kunna påverka och ha en social gemenskap. Det vet vi från forskningen och det bekräftas i Volontärbyråns egna frågor till dem som sökt uppdrag³. I och med ett volontäruppdrag, en frivilliguppgift, får man nya nätverk, man erbjuds en känsla av sammanhang.

I många av våra sammanhang behöver vi bli bättre på att ta till vara den skatt av berättelser som finns bland församlingens ideella medarbetare. Samtal om engagemangets drivkrafter är upplyftande och riktiga högtidsstunder. Då kommer man nära människors och församlings hjärta och innersida, man kommer nära det som skapar den goda och livfulla atmosfären av delaktighet, öppenhet och samhörighet i försam-

Ryds församling är en av som anslutit sig till Volontärbyrå i Svenska kyrkan.

lingen. Vilka berättelser bär jag själv på som beskriver glädjen i att få bidra? Då förstår man

- att få vara frivillig handlar också om att må bra! Johan von Essen visar i sin forskning att en drivkraft till att engagera sig är att ideellt arbete är knutet till en tanke om oss själva. Det gör att engagera sig för någon annan är ett autentiskt uttryck av mig själv. Detta uttryck måste överskrida mig själv och koppla till någon annan.⁴

När det gäller rekrytering av ideella medarbetare är det intressant att se att av de som använder sig av Volontärbyråns webbaserade tjänster för att hitta uppdrag och utlopp för sitt engagemang är det nästan 70 % som aldrig tidigare har haft ett frivilliguppdrag. Det säger oss att de förmodligen aldrig förr har fått frågan om de vill göra en insats. Genom kreativt tänkande kan vi använda nya sätt och nya kanaler för att rekrytera och erbjuda engagemang till människor som vill. Allt för ofta hör jag om människor som aldrig har fått en fråga om de vill bidra, eller att frågan formuleras i så allmänna ordalag att ingenting finns att ta ställning till.

FÖRSAMLINGSSYN

Nästa viktiga fråga vi behöver ställa oss är vilka motiv som driver på utvecklingen mot en större delaktighet i församlingen. Det finns ett djupt och riskfyllt dike som handlar

om ekonomiska incitament. I vissa fall är motiven till ökat ideellt engagemang sprungna ur de möjligheter vi ser i att frivillighet är synonymt med billig arbetskraft. Det diket ska vi hålla oss långt ifrån! Det är fel ingång i frågan.

” Det finns en fara med den oreflekterade professionalismen, att några anses ha kompetensen medan andra kan hjälpa till.

Frågan är långt mer grundläggande och djupare än så. Det handlar om vårt förhållningssätt till våra egna medlemmar – om Svenska kyrkans medlemmar är bärare av dess uppdrag eller brukare av dess tjänster? Vår lutherska tradition och vår kyrkoordning är båda tydliga. Hela kyrkan, ämbetsbärare, förtroendevalda,

2 www.volontarbyran.org

3 Volontärbyråns 5 årsrapport, <http://ideelltforum.se/default.asp?menulitem=31&subMenulitem=557>

4 Om det ideella arbetets betydelse – en studie i livsåskådningar, sid 217ff. Johan von Essen

medarbetare i arbetslaget och frivilliga medarbetare har ett gemensamt uppdrag.

Varken kyrkoordningen eller vår historia erbjuder något utrymme för en kyrka som är buren av dess anställda och konsumerad av dess medlemmar. Kyrkans väsen är ett organiskt vi, där vi alla är subjekt i att vara kyrka. Det lurar alltid en risk i ett omedvetet eller medvetet synsätt där ”dom” objektifieras till besökare eller konsumenter av kyrkliga aktiviteter. Med ett ”vi och dom perspektiv” riskerar också ideella insatser att utgöra hjälpinsatser till den anställde. Det finns en fara med den oreflekterade professionalismen, att några anses ha kompetensen medan andra kan hjälpa till.

Jag tror det är viktigt att vi ofta påminner varandra om vad vi vill vara som kyrka och församling. Svenska kyrkans önskade läge är ett stort vi – ett du och ett jag – som möts i gudstjänst, i diakoni, i

– Jag kan verkligen rekommendera kursen eftersom den rustar till att involvera, rekrytera och motivera ideella medarbetare. Jag känner mig mycket mer säker i min roll som handledare för volontärer nu än innan jag började gå kursen.

Anette Danielsson, Diakon i Heliga Trefaldighets församling Kristianstad, kursdletagare i processutbildningen ”ATT LEDA IDEELLA MEDARBETARE”.

verksamhet som vi vill bedriva, i kören och i samhället – men även hemma vid köksbordet. Att komma dit tror jag inte går utan att man faktiskt reflekterar, väljer, att man rustar och är modig nog att ställa om.

ATT LEDA IDEELLA MEDARBETARE

Vi vet att människor vill bidra mer än vad vi som kyrka förmår ge plats åt. Vi vet också att människor mår bra av att få vara delaktiga. Den kyrka vi vill vara är en kyrka buren av ett stort vi - buren av oss alla - vi medlemmar.

För Svenska kyrkan är detta en spännande utmaning och en stor möjlighet. Biskop Sven Thidevall sätter fokus på det lokala sammanhanget med frågan: ”Församlingsinstruktionerna talar ofta om de frivilligas betydelse men finns det plats för engagerade frivilliga utöver de fyra k:na - Kyrkbänken, kyrkorådet, kaffekokaren eller kören?”⁵

En huvuduppgift för ledare i framtidens Svenska kyrka borde innebära att rusta frivilliga medarbetare. Tidigare generalsekreteraren för Svenska kyrkan Sören Ekström har uttryckt saken så här: ”I samband med varje anställning borde vi ägna särskild uppmärksamhet åt frågan hur just denna anställning skall kunna leda till ett ökat frivilligarbete.”⁶ Det är en verklig

5 Folkkyrkans tid, Sven Thidevall, s.152

6 Sören Ekström i Folkligförankring – demokrati i Svenska kyrkan (2000)

och viktig fråga. Vill vi få genomslag så behövs denna kompetens hos all anställd personal.

MÖJLIGGÖRARE

Det lokala sammanhanget behöver också tillsammans reflektera över ett antal konkreta frågor. Hur gör vi det enkelt för den som vill göra en insats att den hittar sin plats? Hur uppmuntrar vi de frivilliga medarbetarna? Hur tar vi emot det nya engagemanget och dess resurser? Hur undviker vi att man känner sig ideell och frivillig på de anställdas villkor utan istället känner sig delaktig på sina egna villkor? Möjligheterna för ökad delaktighet finns bara där vi förmår erbjuda plats för engagemang, där vi har mod att släppa fram medlemskraften. Vad innebär det att säga att församlingens medlemmar är dess största resurs?⁷

Att leda ideella medarbetare handlar om att se och bekräfta, om att rusta och att hjälpa människor att komma till sin rätt. Ur ett församlingsperspektiv handlar det också om att ha resurser och tid att handleda ideella medarbetare, om samordning och fortbildning. Det handlar om en anpassad struktur som underlättar och möjliggör ideellt engagemang.

LÄRA AV OCH MED VARANDRA

I Luleå stift pågår ett spännande projekt just nu, Volontärbyrån i Svenska kyrkan.⁸ Idén är enkel. Det är ett verktyg som konkretiserar medlemsengagemanget och ökar delaktigheten i det lokala församlinglivet. Svenska kyrkan lär av erfarenheter som Volontärbyrån i Stockholm har gjort och överför det till församlingens förutsättningar. Projektet är ett samarbete med Volontärbyrån i Stockholm. Målsättningen är att skapa ett verktyg som blir användbart för varje församling inom Svenska kyrkan.

Verktyget erbjuder ett nytt sätt att ställa frågan om engagemang till kyrkans medlemmar. Erfarenheten visar också att utbildningsprocessen i samband med Volontärbyrån i Svenska kyrkan är värdefullt tillfälle att till samtal och gemensam reflexion. Genom reflexion skapar vi samsyn och goda förutsättningar för att lyckas vara en kyrka buren av medlemmar, förtroendevalda och anställda.

Volontärbyrån
i Svenska kyrkan

Uppsala stift erbjuder en stiftsfest till alla sina frivilliga krafter, som ett tack, som en uppmuntran och manifestation att tillsammans är vi Svenska kyrkan. Församlingsförbundet och Sensus erbjuder kortare utbildningar i att leda ideella medarbetare. Tillsammans med Sigtuna och Strömbäck folkhögskola erbjuder Ideellt forum en längre processutbildning i de här frågorna och till hösten kommer Ideellt forums

7 Tänk om – Svenska kyrkans församlingssyn i teori och praktik, Bertil Johansson Beställs av Sensus

8 www.svenskakyrkan.se/luleastift/frivillighet/index.htm

idédagar som vill vara en mötesplats för utveckling av delaktighet och engagemang.⁹

Det händer mycket i Svenska kyrkan just nu. Det sjuder av liv och goda krafter, frivilliga, anställda och förtroendevalda som

tillsammans är i funktion. Om vi nyfikat öppnar än fler dörrar, rustar oss för det nya engagemanget och modigt prioriterar det mångfacetterade engagemanget och delaktigheten så blir vi en kyrka buren av sina medlemmar.

Fredrik Hedlund
Samordnare Ideellt forum i
Svenska kyrkan
fredrik.hedlund@sensus.se

⁹ www.ideelltforum.se/default.asp?menulitem=29&eventId=34

Faktaruta Ideellt forum:

Ideellt forum i Svenska kyrkan är ett samarbete mellan olika inomkyrkliga organisationer.

Målsättningen är att synliggöra församlingens medlemmar som bärare av kyrkans uppdrag.

Ideellt forum vill vara en mötesplats där vi byter erfarenheter och inspirerar varandra kring hur man kan underlätta och ge plats för personligt engagemang i det lokala församlingsarbetet.

www.ideelltforum.se

Artikeln är publicerad i Svensk kyrkotidning nr 17-18 2008.

Vill du prenumerera? Eller ge bort en prenumeration?

Det ordnas enkelt genom att anmäla dig på deras hemsida. Du kan också kontakta kundtjänst per telefon/faxe-post eller genom ett helt vanligt brev. Till kundtjänst vänder du dig också för att anmäla adressändring eller om du har andra frågor.

*Svensk Kyrkotidning
Prenumerationsavdelningen
Box 3263, 103 65 Stockholm
Tel 08-799 63 60.
Fax 08-28 59 74*

*kundtjanst@pressdata.se
www.svenskkyrkotidning.se*

